

de la sfârșitul sec. al XVIII-lea și începutul sec. al XIX-lea, afișe ale trupelor care au dat spectacole în acea vreme, documente în legătură cu primele spectacole românești date de către școlarii Convictului românesc din Arad în al doilea deceniu al secolului trecut, numeroase și extrem de valoroase documente (afișe, manuscrise, fotografii) în legătură cu mișcarea teatrală revoluționară de la 1848, colecția de afișe și apelurile adresate de Millo și Pascaly în turneele făcute la Arad, documente ale mișcării teatrale muncitorești de la sfârșitul secolului al XIX-lea și multe altele.

Creatorul acestui mic dar interesant și valoros muzeu nu se mulțumește numai cu prezentarea documentelor. Este mai mult decît lăudabilă pasiunea sa pentru cercetările făcute în sprijinul valorificării elementelor teatrale românești și maghiare din trecut. I. Sirbuț este un frecventator asiduă al vechilor biblioteci ale orașului; el a avut inițiativa punerii unei plăci comemorative pe clădirea vechiului teatru de la Arad (poate cel mai vechi teatru din țară, în care s-au dat în 1818 primele spectacole în limba română și unde au jucat Millo și Pascaly); a publicat în presa locală articole cu date noi despre turneele lui Pascaly la Arad. Cu sprijinul forurilor locale va fi pusă o placă comemorativă pe casa lui Ion Popovici-Desseanu, în care s-au întîlnit Mihail Pascaly și Mihail Eminescu cu Iosif Vulcan și Popovici-Desseanu pentru a pune bazele unui teatru românesc în Ardeal.

Pasiunea lui Iosif Sirbuț îi face cinste lui și teatrului din Arad. Cercetătorii și istoricii de teatru au multe motive să-i fie recunoscători. Conducătorii teatrelor și secretarii literari îi pot urma exemplul și îndemnul pe care li-l dă.

S. Alterescu

PROGRAME ÎN CONT DEBITOR

În tradiția teatrului nostru nou, programele de sală au încetat de mult să fie o simplă prezentare a distribuției, după cum nu mai sînt nici pretexte de mică sau mare publicitate comercială. Astăzi, programele de sală, la majoritatea instituțiilor de teatru, constituie un ghid prețios, care-l introduce pe spectator atît în problemele piesei reprezentate, cît și în ale montării. Iar dacă pînă acum cîțiva ani, sufereau de mediocritatea țînutei grafice, în ultima vreme e o adevărată plăcere să asisti la întrecerea secretariatelor literare în a prezenta un conținut bogat

și interesant, într-un cît mai atrăgător aspect grafic. Asistăm astfel la încetățenirea unei foarte sănătoase deprinderi, spectatorul plecînd acasă, în cele mai multe cazuri, cu o utilă și agreabilă piesă de album, care-i va ajuta oricînd să-și improspăteze impresiile și imaginile scenice văzute.

Limitîndu-ne doar la stagiunea în curs, putem cita ca pozitive eforturile secretariatelor literare de la teatrele din Orașul Stalin (*Aristocrații*), de la Oradea (*Mielul turbat*), de la Cluj (*În căutarea bucuriei*) și chiar de la Reșița (*Vassa Jeleznova*), care au adus o reușită îmbinare a conținutului (prezentare a autorului, a piesei, a problemelor de spectacol etc.) cu forma (fotografii, ilustrații, coperte în culori etc.).

E limpede că prima scenă a țării, Teatrul Național „I. L. Caragiale”, nu putea să lipsească dintr-o asemenea competiție. De fapt, mai mult decît în alte părți, la teatrul bucureștean s-a vădit preocuparea de a pune la îndemina publicului programe de calitate. S-a ajuns chiar la un „stil”: copertele au aceeași formă grafică, aproape toate au un cuvînt al regizorului, distribuirea materialului e făcută într-o anumită ordine etc.

Numai că, din păcate, lipsește consecvența.

După programele de ținută impecabilă la *Anii negri*, la *Omul cu mirtoaga*, la *Institutorii*, de pildă, iată o simplă coală cu distribuția la spectacolele *Brecht* și *Lorca*. Tocmai la Brecht și Lorca! Adică, tocmai la autorii care cereau o prezentare cît mai documentată și abundentă.

Se știe că Brecht are o concepție originală despre teatru și despre jocul actoricesc, concepție ferm statuată, cel puțin pentru propria lui operă dramatică. Brecht solicită în primul rînd mintea spectatorului, pe care nu vrea să-l capteze doar prin efecte emoționale. Iar actorului îi cere să „cîștige distanță” față de rol, pe care să-l privească critic și să-l redea „epic” în semnificațiile lui. Toate acestea ar fi pretins ca scenele din *Teroarea și mizeriile celui de al treilea Reich* și piesa *Puștile Terezei Carrar* să se bucure de o adecvată prezentare în programul de sală. Pentru ca spectatorul să se familiarizeze cu problemele textului jucat, era nevoie de o substanțială introducere în teatrul lui Brecht.

La fel cu Lorca, a cărui operă poetică și dramatică a fost puțin cunoscută pînă acum, la noi. Cu atît mai mult, cu cît piesa *Minunata pantofăreasă* este precedată în spectacol de un recital din poezia lorchiiană.

Nu se poate nega că orice piesă, orice autor, necesită o prezentare cît mai pregnantă, pentru ca publicul să fie inițiat și

informat încă înainte de ridicarea cortinei. Dar necesitatea aceasta devine arzătoare, mai ales când autorii și piesele sînt puțin familiare iubitorilor de teatru.

Trecem, astfel, Teatrul Național „I. L. Caragiale” în cont debitor la rubrica programe substanțiale pentru Brecht și Lorca.

Încă nu e tirziu...

Fl. P.

SECRETARII LITERARI VORBESC

Probabil, mulți dintre spectatori nu vor fi aflat că undeva, în culisele teatrului, în penumbrelor reflectoarelor și printre eforturile colective ale zecilor de actori, regi-zori, pictori-scenografi, machieuri, sufleri etc., se desfășoară, discretă, existența unui personaj investit anume cu funcție și rosturi de o însemnătate deosebită. I se spune (și uneori așa și semnează în caietul-program, ca să-și mai aducă aminte de ceea ce trebuie să fie) *secretar literar*. Așa i se spune. De fapt, nici el și nici acei care îl recomandă astfel, nu știu prea bine de ce... Pentru că în teatru, acest personaj ciudat este de cele mai multe ori secretar, dar niciodată (decît cu excepții festive) *literar*! Cînd treburile merg bine și colectivul artistic (din care ar trebui să facă și el parte) înregistrează succese, meritele sînt atribuite în ordine ierarhică tuturor celor ce contribuie, direct sau indirect, la realizarea spectacolului (inclusiv mașiniștii, inclusiv personalul administrativ). Numai secretarului literar nu i se recunoaște o cotă cit de înfrimă. Dîmpotrivă. Cînd treburile merg prost, cînd teatrul este criticat pentru calitate îndoielnică sau stagnare, cînd se manifestă o cit de mică derogare de la conduita normală, de vină este, în cele din urmă, acest personaj. Atunci se află pentru prima dată că secretarul literar n-a alcătuit cum se cuvine repertoriul (pentru că a avut de întocmit la momentul respectiv dările de seamă, rapoartele și procesele-verbale care au fost cîndva de competența secretariatului conducerii); că n-a intervenit prompt și autoritar în consiliul artistic cînd s-a aprobat piesa submediocră a unui autor mult prea insistenț (pentru că a fost tocmai atunci trimisă să reprezinte conducerea la o ședință a sfatului popular regional); că n-a avut opinii în legătură cu distribuția defectuoasă a actorului cutare în piesa cutare (pentru că, în perioada cînd s-a definitivat distribuția, avea de alcătuit caietul-program care se naște cu intermitențe de săptămîni); că n-a sesizat la timp de-

gradările survenite peste noapte în unele spectacole... și așa mai departe. Se iau măsuri, secretarul (literar) primește o aspră mustrare verbală și... activitatea continuă la fel ca înainte, fără ca cel muștrat să fie pus în drepturi. Și istoria succeselor sau eșecurilor se repetă, cu consecințele descrise.

Iată de ce ni s-a părut oportună scri-soarea deschisă, publicată în „Contempo-ranul” din luna octombrie a anului trecut de unul din cei 36 de secretari literari ai teatrelor noastre dramatice, Corneliu Dragoman de la Teatrul de Stat din Sibiu. Scrisoarea este intitulată: „Care e rolul secretarului literar?” și oferă con-fraților argumentele unor meditații pro-funde. Corneliu Dragoman se întreabă (și întreabă) cu îngrijorare: „Nu este secre-tarul literar ideologul teatrului, consilierul lui literar și artistic, omul care cunoaște cele mai multe piese, cei mai mulți scrii-tori, omul care are ochiul cel mai pă-trunzător, înțelegerea cea mai cuprinză-toare și organizarea critică cea mai judi-cioasă...?”. „...nu este el adesea paznicul menținerii nivelului spectacolelor, populari-zatorul lor prin presă și caietul-program...?” Un alt secretar literar, de data aceasta de la Craiova, Petru Dragu, intervine cu o re-plică amară: „La noi există părerea că secretarul literar nu are de făcut mare lucru și că, tocmai de aceea, trebuie să facă de toate...”. Deci, un factotum! Con-statarea este îndreptățită și pentru multe alte secretariate literare care funcționează în teatre cu investitura abstractă (și de ce exclusivistă?) de *ideolog*, dar și cu însă-răcinarea concretă de a răspunde la toate corespondențele, de a pune numele pe in-vitațiile pentru premieră și de a face, din cînd în cînd, oficiul de curier, de a întoc-mi dările de seamă, planurile și ra-poartele lunare, de a participa la tot felul de ședințe, cam multe și cam prea va-riate, ce-i drept.

Inițiativa revistei „Contemporanul” de a publica opiniile secretarilor literari asupra muncii pe care o depun (și a aceleia pe care ar trebui s-o depună) este binevenită. Pînă la apariția acestor rînduri, poate că-și vor comunica părerile și alți secre-tari literari. Dar, „pentru ca 36 de se-cretari literari și alte cîteva zeci de refe-renți din teatrele dramatice să lucreze con-form cu atribuțiile lor reale”, se impune luarea unor măsuri, de mult așteptate, care să definească și să stabilească sfera de însărcinări a acestor importanți factori în viața instituțiilor noastre teatrale.

Pe cînd, poate, un regulament de funcționare a secretariatelor literare?

C. P.